

Ekspropriation til grønne formål

Partner Hanne Mølbeck, Bech-Bruun

Vejforum 2023

Der er klima- og
biodiversitetskrise!

Kan vejmyndigheder
varetage grønne
formål ved
ekspropriation?

Vejlovens ekspropriationshjemmel

Vejlovens § 96

”Vejmyndigheden kan ekspropriere til offentlig vej eller sti, når det er nødvendigt af hensyn til almenvellet. Det samme gælder, når en ekspropriation til private veje og stier er nødvendig på grund af

- 1) anlægsarbejder m.v. på offentlig vej, jf. §§ 48 og 97,*
- 2) beslutninger om oprettelse eller benyttelse af adgange til offentlige veje, jf. § 50, stk. 4, § 54, og § 56, stk. 1, eller*
- 3) beslutninger om vejadgang på grund af nedlæggelse af offentlige veje.”*

Af vejlovens § 97, stk. 1 fremgår endvidere:

*”Der kan eksproprieres til nyanlæg, udvidelse og ændring af bestående anlæg, tilbehør og **nødvendige supplerende foranstaltninger.**”*

Vejlovens ekspropriationshjemmel (fort.)

Af forarbejderne til vejlovens § 97 fremgår bl.a.:

”Som eksempler på sådanne anlæg og foranstaltninger kan nævnes (...) faunapassager, erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden, beplantninger, klimarelaterede afværgeforanstaltninger, til fremskaffelse af vejmaterialer og fyld og til udlægning af fyld. Opregningen af eksempler tilsigter ikke at være udtømmende. Der vil således efter omstændighederne kunne eksproprieres til mere specielle formål, f.eks. til toiletbygninger i forbindelse med rasteplasserne.

Fortolkningen af hvilke anlæg og foranstaltninger, der efter bestemmelsen kan eksproprieres til, må afhænge af den vejtekniske udvikling til enhver tid.”

Er vejmyndighederne for tilbageholdende?

Er der hér en mulighed, der ikke benyttes tilstrækkelig ofte?

Spørgsmål

1. I hvilket omfang kan vejmyndigheden varetage grønne formål iht. vejloven?
2. Hvad betyder *"nødvendige supplerende foranstaltninger"*?
 - Omfatter det kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt?
 - Kan det også omfatte tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift?
3. Hvad betyder nødvendighedskravet i grundlovens § 73?
4. Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret – har det nogen betydning for vejmyndighedens muligheder i henhold til vejloven?

Formålsbestemmelsen i vejlovens § 1

”Denne lov skal medvirke til

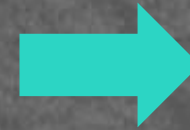
- 1) at sikre et velfungerende og sammenhængende vejnet,*
- 2) at sikre mobiliteten på vejene til gavn for samfundsøkonomien og udvikling i alle dele af Danmark,*
- 3) at sikre gode vej- og stiforbindelser mellem hjem, skole, arbejdsplads, kulturinstitutioner og fritidsaktiviteter m.v.,*
- 4) at fremme trafiksikkerheden og trafikafviklingen gennem en sammenhængende vejplanlægning og tidssvarende vejanlæg,*
- 5) at andre former for infrastruktur kan placeres i forbindelse med vejnettet , og*
- 6) at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøkonsekvensvurderinger i forbindelse med planlægningen og udførelsen af statslige vejprojekter, og at der under inddragelse af offentligheden tages hensyn til projekters sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, flora, fauna, jordbund, jordarealer, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser og arkitektonisk og arkæologisk arv, større menneske- og naturskabte katastroferisici og ulykker og ressourceeffektivitet og det indbyrdes forhold mellem disse faktorer, jf. kapitel 2 a.”*

Lovbemærkningerne

LFF 2014-10-08 nr 20:

”Den foreslåede bestemmelse er ny og angiver, hvilke formål det særligt er hensigten at tilgodese med loven. Bestemmelsen indebærer ikke, at der ikke ved administration af loven kan tages hensyn til andre formål. Bestemmelsen opregner alene lovens hovedformål.

I forbindelse med administration efter denne lov skal vejmyndighederne først og fremmest varetage trafikale og vejtekniske hensyn. Vejmyndighederne skal herudover være opmærksomme på konsekvenserne for miljø, flora, fauna, landskabs- og bymæssige værdier, klimamæssige forhold, samfundsøkonomien, samt hensynet til vejens naboer.” (Fremhævet her).

De grønne formål, der varetages af vejmyndigheden, skal have en relation til et vejprojekt.

Relevant praksis, der afgrænser vejmyndighedens opgaver:

- Ikke ekspropriation af areal til beplantninger, der udelukkende skal tjene *”landskabelige og æstetiske interesser”*, jf. Vejdirektoratets brev af 22. oktober 1997
- Ikke hjemmel til at kræve en vej istandsat alene af miljø- eller klimahensyn, men når vejmyndigheden udfører et anlægsprojekt med et vejformål, kan der varetages klimahensyn, jf. Transport- og Boligministeriets afgørelse af 15. november 2019

Hvad er ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?

Fra forarbejderne:

”Som eksempler på sådanne anlæg og foranstaltninger kan nævnes (...) faunapassager, erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden, beplantninger, klimarelaterede afværgeforanstaltninger, til fremskaffelse af vejmaterialer og fyld og til udlægning af fyld. Opregningen af eksempler tilsigter ikke at være udtømmende. Der vil således efter omstændighederne kunne eksproprieres til mere specielle formål, f.eks. til toiletbygninger i forbindelse med rasteplasser.”

Vores forståelse:

Der står intet om, at kun kan eksproprieres til tiltag, som andre myndigheder har stillet krav om.

Omfatter efter vores vurdering ikke kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt, men også tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift som følge af vejprojektet.

Husk nødvendighedskravet i grundlovens § 73

”Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom uden, hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning”.

Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret

Jernbanelovens § 30, stk. 2

”Ekspropriation i henhold til stk. 1 kan ske til

(..)

*5) vedligehold af jernbaneanlæg, **nødvendige supplerende foranstaltninger** og fyldtagning,*

(..)

7) klimarelaterede afværgeforanstaltninger, herunder ved etablering af regnvandsbassiner, kontrollerede oversvømmelser og etablering og vedligeholdelse af dræn- og afvandingsanlæg samt sikring af grundvand, eller

(..)

9) etablering af erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for banens indgreb i naturtilstanden.”

§ 30, stk. 2, nr. 9 blev indsat ved lov nr. 756 af 13. juni 2023 om ændring af jernbaneloven og lov om DSB.

Loven trådte i kraft den 1. juli 2023.

Hvorfor en ændring af jernbaneloven?

Af forarbejderne til jernbanelovens § 30, stk. 2, nr. 9, fremgår bl.a.:

”Banedanmark og Vejdirektoratet foretager begge store anlægsarbejder, hvor det er nødvendigt at kunne ekspropriere til statslige formål, herunder til brug for etablering af erstatningsbiotoper. I den nugældende jernbanelovgivning er der ikke udtrykkelig hjemmel til, at Banedanmark kan tilegne sig arealer eller rettigheder til arealer ved ekspropriation med henblik på at opføre erstatningsbiotoper, når dette er påkrævet som et vilkår udstedt af kommunen i form af en dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3. Dette har Vejdirektoratet mulighed for i vejlovens § 97.”

- Hvorfor nævner man ikke muligheden for at ekspropriere til ”nødvendige supplerende foranstaltninger”?

”Ved det foreslåede § 30, stk. 2, nr. 9, foretages der, med afsæt fra vejlovens ekspropriationshjemmel i § 97, en udvidelse af ekspropriationshjemlen på jernbaneområdet. Det foreslåede § 30, stk. 2, nr. 9, skal sikre en ensartet anvendelse og fortolkning af hvilke formål og foranstaltninger, der kan eksproprieres til, herunder at denne skal afhænge af den til enhver tid relevante tekniske udvikling. Det fremgår af bemærkningerne til lov nr. 1520 af 27. december 2014 om offentlige veje m.v., jf. Folketingstidende 2014-15, A, L 20, som fremsat, side 75, at § 97 eksempelvis kan anvendes til at ekspropriere til erstatningsbiotoper og andre foranstaltninger til kompensation for vejenes indgreb i naturtilstanden. Der er med nærværende lovforslag til ændring af jernbaneloven valgt at benytte samme formulering, som der er anvendt fra bemærkningerne til vejloven.” (Understreget her).

- Man ændrer jernbaneloven for at råde bod på manglende lovbemærkninger til jernbaneloven. Burde ikke være nødvendigt, når både vejloven og jernbaneloven bruger begrebet ”nødvendige supplerende foranstaltninger”.

Spørgsmål og svar

1. I hvilket omfang kan vejmyndigheden varetage grønne formål iht. vejloven?
2. Hvad betyder *"nødvendige supplerende foranstaltninger"*?
 - Omfatter det kun foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om ifm. et vejprojekt?
 - Kan det også omfatte tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift?
3. Hvad betyder nødvendighedskravet i grundlovens § 73 i den forbindelse?
4. Jernbanelovens ekspropriationshjemmel er blevet ændret – har det nogen betydning for vejmyndighedens muligheder iht. vejloven?

1. Det kan vejmyndigheden i forbindelse med et vejprojekt.
2. *"Nødvendige supplerende foranstaltninger"* omfatter efter vores vurdering både foranstaltninger, som andre myndigheder stiller krav om i forbindelse med et vejprojekt, og tiltag, som vejmyndigheden udfører af egen drift.
3. Grundlovens nødvendighedskrav gælder samtidig med kravene i vejlovens § 96.
4. Ændringen af jernbanelovens ekspropriationshjemmel har efter vores vurdering ingen betydning for vejmyndighedens muligheder i henhold til vejloven.

Andre muligheder, hvis **kommunale vejmyndigheder** vil gøre mere

Naturbeskyttelseslovens §§ 60, stk. 1-3

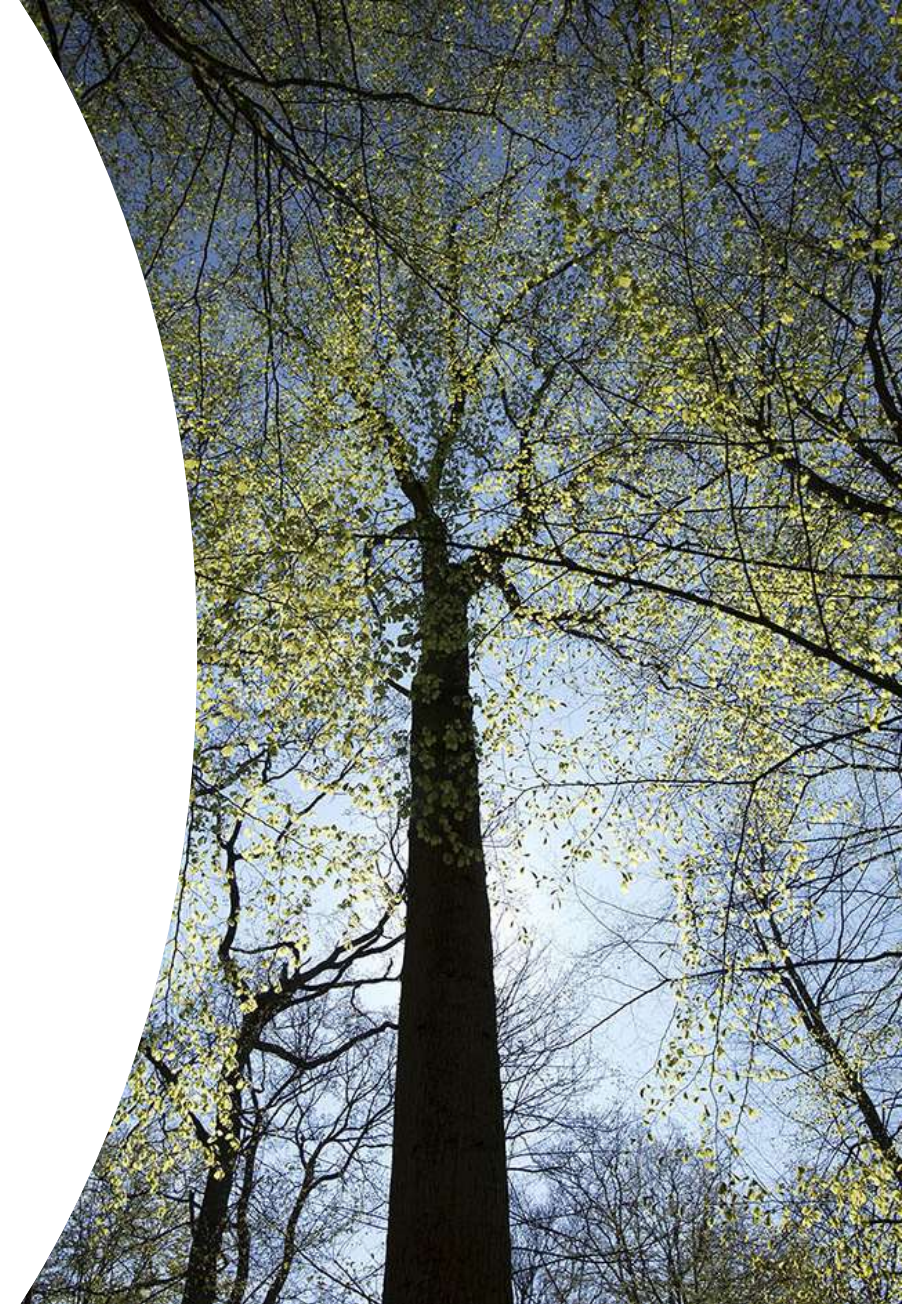
”Miljøministeren kan ekspropriere ejendom i landzone eller sommerhusområder, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at gennemføre foranstaltninger på grundlag af en planlægning til fremme af lovens formål, herunder til genopretning af vådområder og ådale, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet.

Stk. 2. Ekspropriation efter stk. 1, kan dog ikke anvendes til fremme af statslig skovtilplantning.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan ekspropriere ejendom, når det er af væsentlig betydning at råde over ejendommen for at realisere Natura 2000-planen.”

Naturbeskyttelseslovens § 60 a, stk. 1

”Miljøministeren kan med henblik på genopretning af vådområder og ådale, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet, bemyndige kommunalbestyrelsen til at udøve de beføjelser, som er tillagt miljø- og fødevareministeren i henhold til (...) § 60, stk. 1 og 4 (...).”

Naturbeskyttelsesloven (fort.)

Ekspropriationskompetencen i naturbeskyttelseslovens § 60 a er ved bekendtgørelse nr. 852 af 30. juni 2010 om kommunalbestyrelsens beføjelser ved genopretning af vådområder delegeret til kommunalbestyrelsen, jf. bekendtgørelsens § 1:

"Med henblik på genopretning af vådområder, som skal medvirke til at forbedre vandmiljøet udøves følgende beføjelser i henhold til naturbeskyttelsesloven af kommunalbestyrelsen:

[...]

- 7) beslutning om ekspropriation af fast ejendom; § 60, stk. 1.*
- 8) varetagelse af funktioner ved ekspropriation af fast ejendom: § 60, stk. 3.*

Stk. 2. Beføjelsen i stk. 1 gælder kun ved gennemførelse af projekter, hvor projektområdet ligger inden for de arealer, der i medfør af lov om planlægning er udpeget som lavbundsarealer. Herunder lavbundsarealer, der kan genoprettes som vådområder."

MAD.2015.178
Begrænset mulighed for
at ekspropriere med
hjemmel i
naturbeskyttelsesloven?

Andre muligheder, hvis **kommunale vejmyndigheder** vil gøre mere

Planlovens § 47, stk. 1:

”Kommunalbestyrelsen kan ekspropriere fast ejendom, der tilhører private, eller private rettigheder over fast ejendom, når ekspropriationen vil være af væsentlig betydning for virkeliggørelsen af en lokalplan eller en byplanvedtægt og for varetagelsen af almene samfundsinteresser.”

Kan kommunen vedtage en **”klima- og naturlokalplan”** og derved skabe mulighed for ekspropriation (og indgåelse af frivillige aftaler på **”ekspropriationslignende vilkår”**)?

Planlovens muligheder (fort.)

Ændring af planloven vedtaget den 18. april 2023.

”Klima” er blevet indsat direkte i planlovens formålsbestemmelse

I lovbemærkningerne til ændringsloven fremgår bl.a.:

*”Udvidelsen af formålsbestemmelsen vil gøre det muligt for kommunerne at varetage klimahensyn som et lovligt formål i deres planlægning. **En sådan udvidelse af formålsbestemmelsen er endvidere en forudsætning for, at kommunerne kan gives mere specifikke muligheder for at varetage klimahensyn i især lokalplanlægningen og herved medvirke til en reduktion af udledningen af drivhusgasser [...].***

Der er i planloven forskellige krav til planlægningen for klimatilpasning, men da klima ikke indgår i formålsbestemmelsen, er det ikke muligt for kommunerne særskilt at varetage klimahensyn, herunder ønsket om at modvirke og reducere udledningen af drivhusgasser i deres planlægning efter loven. [...]

Planlægning og administration efter planloven vil herefter kunne begrundes i ønsket om at varetage klimahensyn og særligt at forebygge udledning af drivhusgasser, dog under fortsat hensyntagen til øvrige planlægningsmæssige forhold, proportionalitet og andre, mere detaljerede regler.”

Ændringsloven trådte i kraft **den 4. juli 2023**, og finder anvendelse på planforslag, der offentliggøres **efter** lovens ikrafttræden.

Sammenfatning

Vejmyndigheder kan varetage grønne formål, hvis det sker i forbindelse med et vejprojekt.

Det vil sige, at der kan eksproprieres i henhold til vejlovens § 96 og indgås aftaler på ekspropriationslignende vilkår.

Grundlovens nødvendighedskrav skal være opfyldt.

Ved ekspropriation kan der både erhverves areal og pålægges rådighedsindskrænkninger.

Hvis den **kommunale vejmyndighed** vil gå længere, er det nødvendigt med at samarbejde med kommunens miljømyndighed og planmyndighed, som kan ekspropriere efter naturbeskyttelseslovens § 60 og planlovens § 47.

Hvis **Vejdirektoratet** vil gå længere, kan Vejdirektoratet fx lade sig inspirere af anlægget af Femern Bælt-tunnelen og indpasse de grønne formål i anlægsloven.

Varetagelse af grønne formål ved anlægget af Femern Bælt-tunnelen

Foto: Femern

Femernloven indeholder flere konkrete ekspropriationsindgreb

Anlægsprojekter påvirker eksisterende natur, og der kan i anlægsloven eksproprieres til varetagelse af naturinteresser.

Det skete ved lov nr. 575 af 4. april 2015 om anlæg og drift af en fast forbindelse over Femern Bælt med tilhørende landanlæg.

§ 33, stk. 4

”Transportministeren har ret til at etablere natur på matr.nr. 1a og 1r Lungholm Inddæmning Olstrup, og 244o og 549r Rødby Markjorder, som er markeret i lovens bilag 6 og 7.”

Af forarbejderne fremgår bl.a.:

”Den natur, som forsvinder, bliver erstattet af ny natur, og de nye rekreative områder bliver større, end dem der forsvinder. Der etableres med kyst til kyst-projektet tre gange så store naturområder, som det færdige anlæg beslaglægger.”

Hvordan var processen?

Ejere og brugere blev orienteret 14 dage inden ibrugtagning, jf. § 34, stk. 1 og 2.

Femern A/S kunne rydde arealerne, jf. § 34, stk. 3.

Femern A/S' ret blev tinglyst, jf. § 35.

Hvis det ikke var muligt at indgå aftale om erstatningen, blev den fastsat af de takserende myndigheder, jf. § 36:

”Erstatning for indgreb i medfør af §§ 27-33 fastsættes, hvis der ikke kan indgås aftale herom, af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Stk. 2. Ved erstatningsfastsættelsen finder reglerne i § 51, stk. 1 og 2, i lov om offentlige veje anvendelse. Femern A/S og A/S Femern Landanlæg afholder omkostningerne forbundet hermed.”

Foto: Femern

Foto: Hanne Mølbeck

LOLLAND

FOND KØBER KÆMPEAREAL PÅ LOLLAND - SKAL OMDANNES TIL VILD NATUR

Sakstved Inddæmning. Foto: Hempel Fonden

Hempel Fonden har købt et 775 hektar stort areal af Lungholm Gods. Formålet er at omlægge arealet til vild natur.

Fond har betalt trecifret millionbeløb for landbrugsjord på Lolland

Hempelfonden, der for nylig købte over 770 hektar landbrugsjord på Lolland, har med opkøbet investeret et hidtil ukendt beløb for at omlægge jorden til vild natur.

Kilde: AgriWatch. "Fond har betalt trecifret millionbeløb for landbrugsjord på Lolland" af Emma Lauridsen. Link: <https://agriwatch.dk/Nyheder/Landbrug/article14780199.ece>.

Kilde: Folketidende. "Fond køber kæmpeareal på Lolland – skal omdannes til vild natur" af Jakob Poulsen. Link: <https://folketidende.dk/lolland/fond-koeber-kaempeareal-paa-lolland-skal-omdannes-til-vild-natur>.

The screenshot shows the Folketidende website interface. At the top is the logo 'FOLKETIDENDE' with a '150' anniversary mark. Below the logo are navigation links: 'Lolland', 'Bornholmsregionen', 'Femern', 'Erhverv', 'Sport', 'Motor', 'Kultur', 'Alarm 112', and 'Ledige jobs på Lolland'. A banner for 'Oplev Magisk Jul i Plantorama' is visible. The main article is titled 'LOLLAND SÅ MEGET GAV FOND FOR 775 HEKTAR JORD PÅ LOLLAND'. Below the title is a large image of a coastal landscape with a dike and fields. To the right of the main image is a 'Mest læste' (Most read) section with three items: '200 halmballer brød i brand: Efterforskes som påsat', 'Tidligere Sydhavs-træner død', and 'Voldsom brand på Lolland: Var "overhængende fare"'. The article text below the image reads: 'Hempel Fonden 775 hektar jord ved Sakstved inddæmning, der er et fredet område med Hyllekrog. Arkivfoto: Anders Knudsen'.

Kilde: Folketidende. "Så meget gav fond for 775 hektar jord på Lolland" af David Arnholm. Link: <https://folketidende.dk/lolland/saa-meget-gav-fond-for-775-hektar-jord-paa-lolland>

Interesseret i arealer og rettigheder? Bliv medlem af FARD

Bliv medlem her:

<https://www.bechbruun.com/da/fard>

Et kollektivt medlemskab koster kun 2.000 kr. årligt og giver adgang til medlemsmøderne for 30 personer!

Tak for ordet!

Hanne Mølbeck

Partner

T +45 72 27 35 23

M +45 25 26 35 23

E ham@bechbruun.com

København

Langelinie Allé 35
2100 København Ø

Aarhus

Værkmestergade 2
8000 Aarhus C

+45 72 27 00 00

www.bechbruun.com

info@bechbruun.com

Advokatpartnerselskab

Hold dig opdateret

*Bech-Bruun er jeres moderne rådgiver
med stærke værdier og højt kvalificeret
juridisk ekspertise.*

*I får ekspertrådgivning inden for
alle juridiske områder.*